

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף כז

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

האם ניתן לחזור מ"יאוש"?

כאשר ביאר הגרע"א את הסוגיא שמדובר באופן שהבעלים לא ידע שאבד לו החפץ, הרי אנו משתמשים בכלל שאלה היה יודע היה מתיאוש, אך למעשה אינו יודע, כגון לא נאמר שיאוש הוא הפקר, ולא ניתן לחזור מיאוש, כל מה שאומרים שיאוש דינו כהפקר, זה כאשר חל היאוש, ולא רק מצד ההלכה של יאוש שלא מדעת. אלא היאוש אמיתי. לכן בהוקרה האבידה בזמן המציאה והבעלים לא ידעו שאבדה להם אבידה, לכאורה לא שייך לומר שלרובא הרי יש כאן יאוש. והם הם הדברים בדברי תרצויו של התרומת הכרי, התירוץ הראשון שהבעלים חזרו מהיאוש, באמת מעמיד רק לשיטות שניתן לחזור מיאוש, והבעלים לא צריכים קני נוסף כדי לזכות באבידה ולכך יש חיוב השבה מן הדין. והתירוץ השני שהעמיד באבידה שעומדת להתייקר, לא חלים דיני יאוש, ולפי המבואר אף לרבא שיאוש שלא מדעת הוא יאוש, באופן שאין יאוש ודאי, אין לומר שהיאוש הוא הפקר, ולכך אף שעתה החפץ באמת אינו שוה פרוטה, אך שמא עתיד להיות יקר אין הבעלים מתיאשים ולא יהיה יותר גרוע מחפץ שלעולם לא ידעו הבעלים שאבד, שאין את הכלל של רבא יאוש שלא מדעת הוא יאוש.

סיכום הדף

נושא היום: סימן. אין בה שוה פרוטה. סימנים מהתורה או מדרבנן.

בפרשת כי תצא בציווי התורה על פרשת אבידה נזכר "**לכל אבדת אחיך**", אך בנוסף נזכרו בפסוקים עוד פרטים, "**שור**" לרבות השבה בגיזת זנבו. "**שה**" לגיזותיו. (למסקנא נשאר הגמ' שהמילה "שה" בפרשת אבידה קשה מדוע נכתבה. שהרי ניתן ללמוד גיזותיו מזנב השור, ובדאי לא בא לרבות גללים כיון שמפקירם. וסימנים למדנו משמלה). "**חמור**" משיבו בסימני האוכף ולאוו דווקא סימן שבגופו כדרך שמלה. "**שמלה**" להקיש אליה כל אבידה שכאשר יש תובע ויש סימן יש חיוב השבת אבידה.

נאמר בפרשת השבת אבידה "**אשר תאבד ממנו ומצאתה**", נחלקו בדרשת הפסוקים: **לדעת רבנן**, "**אשר תאבד**", אין חיוב השבה בפחות משהו פרוטה. "**ממנו**" כדברי רשב"י, שאם אבודה ממנו ומכל אדם, מותרת. "**ומצאתה**" כדברי רביא שאין חיוב השבה לגוי אף אם כבר נמצא ביד המוצא. **לשיטת ר"י**, "**אשר תאבד**" כדברי רשב"י אם אבודה מכל אדם, מותרת. "ממנו", לא דרש. "**ומצאתה**" אין חיוב השבה על פחות משהו פרוטה. "ו" של ומצאתה, כרבינא אין משיב לגוי אף אם כבר מצא. **הנפק"ם** (למסקנא) בזמן שאבד חפץ היה שוה פרוטה, ירד ערכו לפחות משהו פרוטה, ובעת שמצא עלה ערכו לשה פרוטה, שולמו "**אשר תאבד**" בזמן האבידה הייתה פרוטה ויש חיוב השבה. **לדעת ר"י**, שלמד מ"ומצאתה" צריך שיהיה שיעור מציאה משעת אבידה עד שעת מציאה.

הסתפקו האם השבה ע"פ **סימנים מהתורה או מדרבנן**, נפק"ם להשיב גט, אם מהתורה ישיבו, אם מדרבנן לא ישיב שמא רק בממון זיקנו ולא באיסורים. **ניסו להוכיח: א.** הלימוד "משמלה" שיש לה תובעים וסימנים, **זחן** ועל הנושא תובעים סימנים נכתבו אגב. **ב.** חמור משיבים ע"י סימני האוכף. **זחן** והכוונה עדי אוכף. **ג.**

עד דרוש אחיך, דרשהו האם הוא רמאי, **אף זה** בעדים. **ד.** **עדות על אדם שמת**, אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם אף שיש סימנים בגופו ובכליו, **מבואר** שלא שומכים על סימן מהתורה. דחו, מדובר שיש הרבה כסימן הזה כמו גוף וארוך. **בכלים לא שומכים** על סימן שמא השאיל אותם. **מאידך** משיבים חמור לפי סימן באוכף ולא חוששים שהשאיל, **היות** ואין משאילים אוכפים מחמת פציעתו של החמור. או שכלים שלא מועיל סימן עסקו בסימן שאינו מחייב כמו לבן ואדום. **אמנם חוששים** לשאילת כלים אך **יש כלים שאין משאילים** אותם סתבעת מחשש זיוף, או כיס וארנק מחשש איבוד המזל, לכן כאשר אבד גט ומצא בכיס או בארנק אף לאחר זמן כשר לגרש בו ולא חוששים שהשאיל את הארנק וכד' כאמור.

ה. ניסו לתלות במחלוקת ח"ק ואלעזר בן מהבאי, **לת"ק** אין מעידים על השומא. **לאב"מ** מעידים על השומא. נחלקו האם סימנים מהתורה או לא. **אמר רבא** לכו"ע סימנים מהתורה, **ונחלקו: י"א.** האם שומא כזו מצויה בנ גילו. **י"א,** לכו"ע אינה מצויה בנ גילו ונחלקו האם סימן עשוי להשתנות לאחר מיתה. **י"א,** לכו"ע סימנים דרבנן ושומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה. ונחלקו, האם שומא היא סימן מובהק (ואף אם סימנים דרבנן יש לסמוך על מובהק).

ו. **אמר רבא** אם סימנים לא מהתורה משיבים אבידה ע"פ סימנים היות ונוח למוצא שאף לו עצמו ישיבו ע"פ סימנים. **תמה רב ספרא**, אך נעמיד בטובת המוצא הרי עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו. **אלא** נוח לבעל האבידה שישבו בסימן, שהרי אין לו עדים וסימן הוא לבדו יודע. **ביאר רבא** יש פעמים שלא נח ליודע הסימנים שישבו, **נמצאו ג' שטרות**, של אדם אחד לווה מ' בני אדם, בדאי ישיב לווה, אף שלמלווה לא נח שישבו ללווה, אך אין סברא שנפלו מהמלווה. **וכן להפך** מצא ג' שטרות שהמלווה הוא אחד ל' בני אדם, משיב למלווה שאין סברא שנפל מהלווים. **דוחה הגמ'** משיבים בסימנים היות ונח לבעל האבידה, שהרי אם מצא תכריך או אגודה של שטרות, מחזיר ע"פ סימן, ולא נח ללווה, עדיף לו שישאר ביד המוצא לעולם. **אלא אמר רבא** "עד דרוש אחיך" תדרוש את אחיך, בסימנים, שאינו רמאי. **אע"פ** שיש לדחות שמדובר בעדים.

נחלקו רבנן רבי, במיעוט חיוב השבה באבידה שאין בה שוה פרוטה, אם נלמד מ"אשר תאבד" או מ"ומצאתה", בה"א למדו שיהיה נפק"ם באבידה שלא היה בה שוה פרוטה, ובזמן המציאה שוה פרוטה. הקשה הגרע"א, מה שייך להעמיד נפק"ם כאשר האבידה בזמן שאבדה לא שוה פרוטה, הרי הבעלים התיאשו. המוצא מצא חפץ של הפקר שהתיאשו בעליו, מה הנידון לגבי חיוב השבה, אף אם לומדים מ"ומצאתה" שחיוב השבה נקבע ע"פ זמן המציאה, אולם אם בזמן האבידה אין בה שוה פרוטה, הבעלים התיאשו. אומר הגרע"א, שהיה מקום לומר שהאבידה התייקרה עוד לפני שנודע לבעלים שאבדה, ע"כ הם לא התיאשו. אך א"כ הסוגיא תהיה לדעת אב"י בלבד שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. אך לרבא שיאוש שלא מדעת הוי יאוש, א"כ אף אם לא נודע לבעלים הרי דיני יאוש יש כאן. א"כ מדוע צריך להשיב אבידה שלא היה בה שוה פרוטה בזמן שאבדה.

בתרומת הכרי (לפי רסב) הביא ב' ביאורים, א. לאחר שהאבידה התייקרה הבעלים חזרו מהיאוש, וצריך להשיב להם. ב. באופן שידוע שהחפץ האבוד עומד להתייקר, א"כ מחילה אין כאן יאוש.

ודבריו צריכים תלמוד רב, בתירוץ הראשון, כאשר הבעלים התיאשו, נעלמו חיובי השבת אבידה - החפץ נעשה להפקר, גם אם נאמר משום מה שניתן לחזור מ"הפקר", אף שנושא זה טעון הבנה מחמת עצמו, מה ישיב למוצא את דיני השבת אבידה". בתירוץ השני, האם חפץ שעומד להתייקר נעלמו ממנו דיני "יאוש שלא מדעת", הרי באותה עת אין החפץ שוה פרוטה, בשה"כ יש ידיעה עלומה שהחפץ עתיד להתייקר, אם עתה ניתן למכור אותו בפרוטה אז יש בו שוה פרוטה, אם לא, אין בו חיוב השבה, ממילא הבעלים התיאשו, האם ידיעה עתידית על חפץ שעומד להתייקר גורם לשינוי בהלכות יאוש. האם מחמת כך רבא יודה לאב"י שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש.

בהקדמה להבנת הענין, נחלקו גדולי האחרונים והיסודות כבר מוכחים בראשונים, **מה ההגדרה ב"יאוש"** האם הוא מטעם הפקר, או יאוש אינו כהפקר ואינו יוצא מרשות הבעלים אלא יש בו היתר זכיה לכל אדם. הגדרות אלו מעט דקות ובמסגרת זו קשה להאריך בנושא מחמת קוצר היריעה, אך עיקר הנפק"ם כפי שעולה מדברי האחרונים (תרומת הכרי שם; קצוה"ח תו, ב; חזו"א טז, א; שיעורי הגרש"ר מט ועוד) מה הדין לאחר שהתיאשו הבעלים, וחזרו בהם מהיאוש, האם צריכים לזכות בקנין באבידה או לא. היינו, אם מועיל ליאוש חזרה, הרי אין הוא ככל הפקר (אף בהפקר נידון זה רחב ולא מביא לשיטת הרמב"ם שיאוש דינו כנדר).

אלא אין החפץ יצא מרשות הבעלים ולא חלה כאן הסתלקות, אלא בהלכות ממונות נאמרה הלכה שאדם שהתיאש מהחפץ יכול הזוכה ולזכות בחפץ, כל עוד לא נכנס אחר תחת הבעלים, ויכל הבעלים לחזור מהיאוש ולהחזיר את כל דיני הבעלות על החפץ, לצד הזה היאוש אינו כהפקר, וניתן לחזור מיאוש. אמנם אף לצד הזה דן בכך התרומת הכרי שם. אך אם יאוש מדין הפקר, והבעלים הסתלקו מהחפץ, אין להם זיקה כלפי החפץ בהלכות ממונות, אף אם עדיין לא זכה בחפץ אדם אחר, הרי הבעלים עתה הם כאדם אחר לגבי החפץ, וכדי לזכות בחפץ צריכים קנין אחר. (הענין דומה למחלוקת רבנן ור"י איך דין הפקר. ואכמ"ל)

מענה נחזור לסוגיא לפנינו (והדברים מעט דקים וננסה להפשטם), חפץ שאבד ולא היה בו שוה פרוטה, ובזמן המציאה נעשה שוה פרוטה. וביאר הרע"א שצריך לומר שהנושא הוא כאשר הבעלים לא ידעו שאבד, ואז התייקר, אם כשיטת אב"י שיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, מעולם לא התיאש. אף כשיטת רבא שיאוש שלא מדעת הוי יאוש, ולפי כללי השבת אבידה נמצא שהתיאשו הבעלים, א"כ מדוע יש חיוב השבה, הרי הבעלים התיאשו. לפי השיטות שהובאו שניתן לחזור מיאוש, שיאוש אינו כהפקר, מובן שניתן לחזור בו מהיאוש. אך לצד שלא ניתן לחזור מיאוש, ועוד שיטת התרומת הכרי שאף אם נאמר שיאוש אינו כהפקר, ולא יצא מרשות בעלים יש לצדד שאינו יכול לחזור בו. א"כ מה הצד שכאשר האבידה התייקרה יהיה חיוב השבה.

והנראה, כאשר שיטת רבא "יאוש שלא מדעת הוי יאוש", יש לדון **איך הגדרת ה"הוי יאוש"**, האם לבסוף שהתיאש מברר לנו שמשעה ראשונה החפץ מופקר, ואף אם נטל המוצא לפני היאוש האמיתי, דנים כאילו נטל לאחר יאוש ואין לו חיוב השבה לא תוכל להתעלם וכו'. או שאין הנידון תלוי כלל אם התיאש או לא, כל שיש הלכה של "יאוש שלא מדעת" לשיטת רבא, התורה הפקיעה את הבעלות על החפץ. בנידון זה נקטו הקה"ה (סי' כו) והאמרי משה (סי' לו) שהדבר תלוי במחלוקת ראשונים תוס' (כו, ב ד"ה שנפל) והריטב"א (כא, ב) והנפק"ם באבידה שלעולם לא יוודע לבעלים שאבדה, אם יש כאן יאוש מחמת עצם ההלכה של "יאוש שלא מדעת הוי יאוש", אף אם הבעלים לא ידעו לעולם, הרי יש כאן יאוש (לא אמיתי אך הלכות). אם "הוי יאוש" רק כאשר יתברר לבסוף שהבעלים התיאשו, באותה שעה מלמד לתפרע שהמוצא נטל ביושר ומן הדין, אם לא ידעו הבעלים לעולם לא יהיה יאוש למפרע.